

GAZET'A TRANSILVANIEI.

„Gazet'a“ ese de 2 ori; Joia si Dumineca, Foi'a, candu concedu ajutoriale. — Pretiul: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu seu $2\frac{1}{2}$ galbini mon, sunatoria.

Anulu XL.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pertru serie 6 cruceri v. a. Tacs'a timbrala à 30 cr. val. austr. de fia-care publicare,

Nr. 16.

Brasovu 11 Martiu | 27 Februarie

1877.

Afacerile Croatiei.

Nimeni pe lume nu are cause asia de mari locuitorii Transilvaniei si in specie poporului romanescu, a se interessa si ocupa de aproape cu afacerile Croatiei care, precum mai observaseram la diverse ocazii, are unu trecutu ce semena in mai multe puncte cu alu nostru. Acea parte a Panoniei antice, care in dilele nostre e cunoscuta sub nume de Croati'a si Slavoni'a, venise sub domnia Romei inca din timpul imperatului Octavian Augustu, era dupa aceea fù necontenitul colonisata cu popora italiana, ale caroru urme mai existu pana in diu'a de astazi nu numai in monumente, ci si in una parte de locuitori munteni, cunoscuti sub nume de Vlachi. Dera se lasamu rechimea si se ne apropiam de epoca prezenta.

Apararea cea mai energiosa contra atentatei lui de maghiarisare se pornise inainte de a. 1848 din Croati'a. Dupace esise dela diet'a Ungariei legea obligatorie ne mai auditu de tiranica, ca Croati se invetie in terminu de siese ani limb'a maghiara, aceia, afara de catva magnati renegati, scolandu-se toti ca unulu, nu numai protestara, ci lucra si alte mesuri aparatorie, pana ce in an. 1848 lucrul ajunse pe simco'e sabiei, pe care o noile mai antaiu banulu Iosifu Iellachich ca comandante alu unui corpu de 40,000 soldati grani. Anii absolutismului ii petrecuta croatii in certe continue cu regimulu austriacu, pana ce Iellachich inaltiatu acum la rangu de generalu de artileria si comite austriacu, de multa suparare, cadiendu in morbu fisicu si spirituale, mori in 20 Maiu 1859, adeca pre candu Austri'a simtia mai multu lips'a unui barbatu precum fusese acesta in 1848/9. I-s'a si cunoscatu Austriei lips'a lui la Magenta si la Solferino, pentru ca lumea scie, cu ce simtiamente in peptu au mersu stunci regimentele slavo-croatice la Itali'a si cumu brutalitatea austriacilor fù pedepsita mai alesu din caus'a maltratarii celoru mai alesi barbati ai croatiloru, in a caroru frunte stetese genialele dr. in drepturi Ludovicu Gay, regeneratorul limbei, si literaturei serbo-croatice si fundatorul publicitatiei nationale.* Dupa 1860 Austri'a -si luas'ma, -si trase mesurile, si restaurandu autonomia Croatiei, voi se o duca si pe acesta in parlamentulu centrala la Vien'a. Croatii respunsera ca voru merge, ince numai sub conditiuni forte bine respicate, intre care cele essentiali era, ca se li se restaure integritatea istorica a regatului triunitu Croati'a-Slavoni'a cu insul'a Mura, si Dalmati'a cu Fiume, se li se asigure mai multa autonomia provinciale decatu se coprinde in patent'a imp. din 26 Febr. 1861, se se reguledie definitiv relatiunile regatului cu Ungari'a asia, catu se se scia de odata pentru totudeuna, ca „Graniti'a militaria este si va fi in veci parte constitutiva a Croatiei; limb'a tierei se fia cea serbo-croata si nu alta" etc. Pe atunci maghiarii tremurau, ca in fine austriaci voru accepta tote conditiunile croatiloru si acestia in recompensa recunoscundu unitatea monarchiei, voru intra in parlamentulu centrala din Vien'a. Deci Deak dice maghiariloru: Se damu

croatiloru una col'a alba, ca se'si scria ei insii conditiunile de comunione politica cu Ungari'a, numai se nu'i scapamu, ca se se alature si ei la provinciile austriace. Se le damu, respusera cei mai moderati; se nu le damu, sbierara ceilalii. Dera pe croati ii taia mintea, cumu se intimpine complimentele maghiariloru. „Mai intaiu terminati processulu vostru cu austriacii, era pana atunci noi mai asteptam in starea in care ne aflam.“ In acestea momente, adeca intre 1865—67 croatii se afia in periculu de a remane intre doue scaune seu doue luntrii; loru ince nu le pasă nici de acea situatiune. Ne vomu afia noi altu scaunu, -si disera ei. De altumentrea situatiunea era si pentru croati forte neplacuta. Intre barbatii loru cei mai de frunte -si ridicase capulu vechi'a partita maghiara, se formase de nou si cea austriaca. Partit'a nationala avea se lupte in doue parti, adeca camu asia, precum eram si noi romanii desbinati in acea epoca blastemata de Ddieu, pre candu unii trageau catra imperatulu Austriei, altii asteptau mantuirea dela regele Ungariei si cei mai pucini se tinea de clinulu mantelei marei principi alu Transilvaniei. Pre candu se clocise dualismulu si era se esa din gaocé (ertati espressiunea triviale), croatii sta pe marginile unui abisu fiorosu, in doga de a sparge una revolutiune crunta. Numai de aici se esplica inprejurarea, ca Croati'a nu a patit intocma ca Transilvani'a, ca autonomia sa se fia desfintata cu totulu si territoriulu ei se fia prefacutu in comitate unguresci. Dera croatii avura intre altii pe unu episcopu ca Strossmaier, carele urmandu exemplulu lui Iellachich din a. 1848, facu Va-banque, punendu totulu pe o singura carte, adeca chiaru positiunea si mitr'a sa, cumu facuse si Haynald in 1863 in cestiunea Transilvaniei; numai catu Strossmayer si ai sei avea ceva in mana, ce nu avuse Haynald, adeca rescriptele imperatesci dela 1861 si 1865 ascuratorie de autonomia Croatiei, si tienendu-le ca scuturi aparatorie, respusera lui Esterhazy, lui Mailath si Belcredi: Acestea subscriptiuni imperatesci, acestu nume sacru voi nu'l poteti sterge de aici, macaru de v'ati sta cu totii in capu. Nu'mi galagiti voi, ca regele inca nu este incoronat, ca-ci Elu este imperatu si rege cu dreptulu seu de successiune observat in tota regul'a. Dece Elu n'a indeplinitu acea formalitate, acea parada remasa hereditate din evulu mediu, caus'a este, ca nu i-au lasatu timpu rebelliunile si deselete vostre comploturi din tiéra si din afara. Incetati cu rebelliunile, si dece mai puneti tocma pretiu asia mare pe parad'a de incoronare, Elu se va incorona de siguru; dera se sciti voi, ca ceea ce este scrisu pe acestea pagine, este si remane lege sacra nestrmutata pentru noi dece voue nu ve place, noue ne place si suntemu prea decisi a ni-o apara.

Asia au vorbitu croatii catra ministrii, carii au preparat dualismulu; si au remasu pe langa carte a loru.

In fine dualismulu s'a nascutu si Croati'remasse pe din afara, ince ca si una lance cu doue vîrfuri ascutite, in care se intiepa trecundu pe langa ea, candu austriacii candu ungurenii. Ce era de facutu? Se le damu col'a alba, disera ungurenii ca diet'a Croatiei se scria pe ea ori-ce, dera se le falsificam alegerie cu ori-ce pretiu. Alegerie s'a

falsificatu in modu scarnavu si partit'a maghiarona esf din urne pe de asupra; ea apoi scrise pe col'a aceea ce i-s'a dictatu dela B.-Pest'a. S'a reculesu ince partit'a nationala si dupa discordatiuni mai pre susu de poterile omenesci, trantindu pe partit'a maghiara, in alta dieta storsc conditiuni de autonomia multu mai favorabili pentru tiéra si na-tiune, decatu fusesera cele dictate dela Ungari'a.

Dupa acestea croatii se apucara din tote poterile de reforme si economii interne, in catu era placere se'i vedi, cumu lucra toti din tote partile ca intr'unu uleu de albine. Dera ve insielati, deca credeti ca au fostu lasati in buna pace. S'a decisu in secretu, ca se se caute tote midiulócele, chiaru si cele mai detestabili, de a'i influintia, desgusta si inpedeca in frumosele loru progresse, candu pe facia, candu pe cali ascunse, clandestine. Pressei unguresci i se dete parol'a, ca se'i innegrésca pe la curte si la popórale Europei in tote modurile. Mai alesu capital'a Agramu (Zagrabia) si districtele militare sunt espuse pana in diu'a de astazi la cele mai spurcate calumnii. Intre altele se facu incercare a influentia nu numai prin clerulu superiore serbescu, dera si prin celu catholicu alu croatiloru. Acum ince s'au intemplatu unu scandalu din acelea, care deca lovesce pe unu archiereu, ilu si face impossible. (Va urmá.)

Brasovu in 10 Marte st. n. 1877.

Din intrulu monarhiei nostre nu avemu de a inregistrá nice o miscare de insemnata pentru situatiunea momentana. Dlu Tisza, care nu de multu se resfetá in aplausele mamelucilor sei din camera, de cate ori pronunciá cate unu cuventu, a devenit tacutu si meditatoriu. Cam asia o patiescu toti ómenii, cari promittu multe, si impliniscu pucine. Dlu Tisza disse nu de multu, ca forta invoiea dsale nice unu soldatu austro-maghiaru nu se va pune in miscare; astazi ince interpellatiunea deputatului Politu l'a adusu in perplesitate. Dsa nu scie se responda, deca Austro-Ungari'a este amica seu inimica Russiei in caus'a orientale pentru ca deca va dice, ca i este amica, atunci lu iau ungurii de capu, era la din contra, deca va dice, ca i este inimica, vine in contradicere cu faptele si se blamédja. Pentru aceea mai bine tace. Ince dlu Politu nu-i da pace; in siedint'a dela 7 Marte adressá ministeriului o noua interpellatiune in privint'a lui Mileticiu si a celorlalti prisonieri politici, sollicitandu deliberarea causei loru. Ernestu Simonyi inca ceru dela guvernul desluciri in causa insultei cu oue clocite si citrone putrede, ce s'a facutu deputatiunie studentiloru maghiari, candu a trecutu prin Triestu. Ori si ce ar responde dlu Tisza, rusinea si batjocur'a ce au suferit'o studentii maghiari nu o mai poate sterge.

Dlu Tisza sufere d'ocamdata de alte doreri si mai mari: visteri'a statului érasi a capatatu bol'a sécca. Pentru aceea ministrulu de finacie Szell petrece multu tempu prin Vien'a pe la usiele bancheriloru Rothschild, ca se mai capete unu micu imprumutu.

* * *

Situatiunea esterna nu s'a schimbatu intru nimicu. De pace se vorbesce, ince resbelulu se pregatesce. Obiectulu celu mai importantu la or-

*) Nevast'a lui Gay era romana, sic'a unu primu-locotenente granitariu, alu carui nume l'am cituitu.

dinea dilei este d'ocamdata caletori'a generalului Ignatieff pre la curtile unor poteri europene. Elu a sosit in 4 Marte in Berlinu, unde a avut mai multe intelniri cu Bismark, la care a fostu invitatu si la mésa, éra dupa ce principale Bismark a pregatit pe suveranulu seu despre missiunea si scopulu caletoriei lui Ignatieff, betranulu rege si tineru imperatore Wilhelm primi pe generalulu russescu in audientia. Diariulu anglosu „Times“ comunica ca generalulu Ignatieff are mandat a se duce dela Berlinu la Vien'a si de acolo la Paris, unde va conveni si cu ambassadorulu russescu din Londonu, cu contele Siuvaloff, pentru-ca Ignatieff nu se va apropiá de curtea reginei anglese. Despre scopulu caletoriei lui Ignatieff n'a transpirat inca nimicu siguru in publicitate. Combinatiuni esistu in se cu gramad'a. Unii dicu, ca Russi'a vré se asecure pe poterile respective prin graiulu lui Ignatieff despre intențiunile sale curate in cestiunea orientale, dela a careia resolvare ea nu astépta pentru sine nice unu avantagiu, ci numai pentru creștinii de sub jugulu seculariu turcescu. Altii érasi vedu in caletori'a generalului russescu ultim'a intreprindere diplomatica din partea Russiei mai inainte de erumperea resbelului.

In locu că se ne aventureau si noi la conjecture de aceste, preferim a inregistra mai bine acele date si fapte, cari illustrédia in de ajunsu scopulu calletoriei lui Ignatieff. Dela Petropole se telegrafédia cu datulu dela 7 Marte, ca diariulu militariu de acolo „Invalidulu“ publica unu ucasu alu imperatovelui Alessandru cu datulu dela 3 Marte, prin care se ordóna, ca din divisiunile dislocate in districtele militari Petropole, Vilna, Moscovi'a si Varsiov'a se se formedie unu corpu de grenadiri si unu alu optalea corpu de armata. — Se mai scrie apoi, ca tota armat'a russescu este impartita in 12 corpuri, dintre cari optu ar fi dejá mobilizate. — O corespondintia dela Petropole a diariului „Corr. pol.“ dice ca Russi'a trebuie se intre in resbelu din cause „interne.“ Ea va areta in se lumeli, ca n'are cugete de a cuceri; ea va trebui se incépa resbelu, ca pe de o parte se nu-si periclitide positiunea de mare putere, ca-ci altmintrelea niminea in Europ'a n'ar mai dă o cépa degerata pe dins'a; éra pe de alta parte onórea inca i demanda cu atatu mai vertosu, fiindu-ca la din contra da materialu pe mor'a elementelor revolutionarie din internulu seu. — Alte detalii totu dela Petropole spunu, ca officierii caucasici statonati acolo ar' fi felicitatu printr'o telegrama pe comandantele supremu alu armatei dela Prutu, care ar' fi respunsu intre altele: „Domnedieu se-mi ajute, că se indeplinescu opera', ce imperatorele mi-a concredint'o mie.“

— In legatura cu aceste mai estragemu dintr'o corespondintia dela Chisineu nisce date fantastice despre intențiunile ostile ale comandei militari russesci facia de Romani'a. Se dice adeca in acea corespondintia, ca a 12-a divisiune de cavaleria a corpului de armata Vainovski a primitu ordinu de a forma avantgard'a la trecerea preste Prutu. Din diferite dispositiuni ale comandei supreme se vede, ca trecerea confinilor in Romani'a are se urmedie indata ce generalulu Ignatieff va reporta guvernului despre resultatulu caletoriei sale. Mai inainte de ast'a tota lumea voia a scî, ca Romani'a ar' fi inchiatu cu comand'a russescu o conventiune, care se-i assecure drepturile sale suverane si pe tempulu invasiunei armatei russesci. Inse acumu din contra se assecura, ca comand'a militare russescu ar' fi denumit u comissari civili si pentru Romani'a, deóbrace ea nu poate se concréda post'a, telegrafulu, politi'a si calile ferate pe manile unor agenti straini. Si acésta stare de lucruri va durá pe catu tempu va durá si resbelulu. Romani'a e deci amenintata de o invasiune formale, care poate periclitá chiaru si positiunea principelui. Se crede deci, ca Brateanu nu va sta la guvern sub asemenei conditiuni, ci va veni érasi Catargiu russo-flulu.“ — Admittemu si noi, ca positiunea Roma-

niei in facia unui resbelu russuo-turcescu este forte delicata in ori-ce casu, in se cu tota aceste temerile esite din fantasi'a corespondintelui de susu nunca se paru destulu de intemeiate.

— „Romanulu“ din Bucuresci ne aduce scirea, ca ministrulu de finançe Sturdza si-a datu demissiunea. Trebuie se marturisim, ca deseori de-missionari ale ministrilor singuratici din cabinetul actualu nu facu buna impressiune.

— Negotiatiunile de pace intre Turci'a si Muntenegru paru a da preste dificultati. Domnii din Constantinopole au respinsu cele mai essentiali puncte din conditiunile Muntenegrului. Décă nu ne voru insielá tota presemnele, apoi noi trebuie se fimu aprópe de adeveru, candu venim a afirmá, ca planulu russescu a fostu de a impacá pe Serbi'a cu Turci'a, éra pe muntenegrini a-i tiené in rezerva pentru protestu de resbelu.

— Unu telegramu dela 7 Martiu din Belgradu spune, ca o proclamatiune a principelui aduce la cunoșanti'a poporului pacea inchisita. Moratoriulu remane in vigore pana in 20 Maiu st. v.

— Messagiulu nouului presedinte alu republi- cei americane dice, ca Americ'a nu se va amestecá in complicatiunile, ce amenintia pacea européana.

Transilvania.

(Denuntiantii nu dormu.) Déră sciti cumu lucra? Pana acumu din tota minciunile nerusinate scornite asupra romanilor nu s'au adeverit nici unica; n'au afiata nici-unu agentu dacoromanistu, nici russescu, nici ruble russesci n'au vediutu cu ochii lor. Dela unu timpu incóce au luat alte mesuri. Ei adeca -si inpartu rolele asia, ca punu pe cate unu spionu de acei cunoscuti sub numele nemiescu de Spitzl, adeca canisioru cu mirosu ageru, că se se apropia de cate unu romanu mai de frunte, se'lui infasuri si incurce in conversatiuni politice de natura delicata, lunecosa, că dora l'ar' lua gur'a pe dinainte se spuna ceva, spre a'lui baga in nevoia. Cu unu casu de acestea se lauda denuntiatele „Kelet“ Nr. 51 dela Vintiulu inferioare (aprópe de Alba-Iuli'a), unde spune ca ar' locu unu jude regescu pensionat, anume I. P., pe care spionii l'ar' fi incurcatu in vorbe prin una femeia, si ar' fi scosu dela elu, ca amicii sei dela Bucuresci l'au insecnatiu despre venirea muscalilor, carii apoi voru annexa partea Transilvaniei pana in Murasiu la Romani'a. Las' ca acésta fama scornita totu de diariile maghiare, s'a cititu mai inainte cu 4-5 luni, precum si alta fantasia de omu smintit, ca déca voru veni muscalii, voru erta romanilor contributiunile pe 30 de ani, déra apoi numitul diariu merge cu impertinentia sa inainte pe calea terrorismului, ca-ci provoca pe ministeriulu ungurescu alu justicie, că se stringa in curele pe toti functionarii din resortulu seu, si rubrica „Conduita politica“ se o imple cu mai multa rigore; cu alte cuvinte, denuntantii lucra intr-acolo, că se compromitta pe toti functionarii de nationalitate romanescă, pentru-ca cei pensionati se'si perda pensiunile, éra cei in activitate se fia destituiti, că se faca locu ciocoiloru si altoru flamenti. Aceasta este scopulu si nu altulu. Se decopiedea si applica tota mesurile cunoscute la noi din anii terrorismului ungurescu 1848/9 si din periodulu legei martiale si alu spionagiului de sub absolutismu. Urmarea acestor atentate criminali si tradatorie nu va fi alta, decat ca vomu ajunge, că nicairi in tiéra romanu cu unguru se nu mai stea de vorba, se incete ori-ce comunicatiune intre densii mai virtosu in vieti'a privata si sociale, curandu dupa aceea si in cea publica. Va veni timpulu, in care barbatii romani, carii au femei maghiare, se se ferescă chiaru de acestea, studentii carii ambla pe la scole ungurescu, se siédia pe banci separate, seu se parasesca scólele, soldatii romani se nu schimbe cu soldatii maghiari preste strictulu necessariu, familiile romanesci se nu mai tien servitori si servitores secuiesci, de tema că se nu fia platite pentru spionagiu, cumu era in Vien'a, pre candu multi portari si chielari se afla in servitiulu politiei statului.

Si gagauzii inca totu mai visédia de fraternitate. Candu va face populu pere
Si va da stejariulu mere;
Candu muscalulu va veni
Si 'n Ardealu s'a calviní.

Diariele din Clusiu se facura focu asupra loru 101 barbati dela Brasovu, pe cari'i si sulta. Vomu veni la casulu acesta seriosu.

Din Comitatulu Fagarasiului, 7 Martie.

Indulginti'a romanului nu-si are pareci. Asuprelui, batjocuri, calomii si cate alte rele, sufere in linisce si cu atata resemnatire, inci adversarii lui stau uimiti si nu sciu cum se-si plase tacerea romanului. Cate aude si vede omul tota te aducu la convictiunea, cumca in anima si versarilor romanului arde o ingrigire, care i face a se teme de tacerea lui. Ei porta frica de caracteristicu romanescu „tiene minte.“

De o parte are si dreptu poporul nostru, tace, nu se plange, nu se vaiera de multele dreptati ce i se facu.

Si cui se se planga? Cei dela potere s'au inveniatu a ne desconsidera cu totulu, ti vine a cred ca cumca ei ne considera numai de unu reu necesar, buni de a portá greutatile publice. Unde vorb'a de drepturi si favoruri, vedi bine numai cele create prin legile loru, acolo noi suntemu in preste totu desconsiderati.

Sunt adeveruri aceste, cari in diuariele nostri s'au ventilatu de repetite ori, déra cei ce ar trebui se le audia, nu le audu, ca-ci ei „ochi au si nu vedu, urechi au si nu audu.“

De aici apoi preferim a tacé la tota.

Scriitorulu acestoru ronduri inca este unu carele s'a inventiatu cu tacerea, si ca o in trerumpe astadata este, pentru-ca se tratézia despotonórea si venitoriulu unui comitatu curatul romanescu. Este vorb'a de comitatulu Fagarasiului.

Prefectulu acestui comitatu, comitele suprem Colomanu Boieriu, romanu renegatu de greu calibru a repausatu. Ca buni creștini ar trebui se ne destulim a-i dice: „Dumnedieu se-i ierte peccatele! Atat'a ar fi si destulu, déca diuarile maghiare in i-ar face o panegirica incarcata de laude pret laude. Acést'a inca nu ne-ar supera, ca-ci a fost omulu loru si-lu potu laudá cum le vine in gun. Candu in se laud'a se face pe contulu altora, de torinti'a ne este, că se nu tacemu.

Romanii din comitatulu Fagarasiului, de si tacu nu potu admitté că adeveru acea affirmare a diaristicei maghiare, cumca Boer Kálmán a possedat stim'a si increderea toturor locuitorilor, fora deschilinire de nationalitate, din comitatulu Fagarasiului. Adeverulu este, ca stim'a si increderea romanilor nu a possedat o nici-o data, pentru-ca in capulu administratiunei acestui comitatu n'a facut nimica, prin ce se castige sympathie mai multa precum penitentie a locuitorilor acestui comitatu, nice pentru perso'n'a sa, nice pentru ómenii del regim, cari l'au pusu si sustinutu in capulu comitatului.

Despre administratiunea comitatului, cum a fostu ea sub B. K. a avut publicul ocasiune a ceti in foile romane si germane multe de tota. Scopulu meu nice nu este a luá sub lancetta activitatea officiale a lui Colomanu Boier, ci scopulu meu este, a face atenti pe cei dela guvern, că la de numire a prefectului pentru comitatulu Fagarasiului, se nu concéda a fi sedusi de elogii facute prin diuariele maghiare dlui Col. Boer, ca-ci punendu érasi unu omu de panur'a a acestui la carma comitatului, neincrederea poportiunei comitatului catra guvern nu numai se va mai mari, déra si administratiunea publica se va derapá si neindestulirea locuitorilor comitatului cu actualea stare a lucrurilor se va acerbá preste mesura.

Ceea ce dorescu locuitorii acestui comitat este: că denumindulu comite supremu se fia in prim'a linia unu omu cunoscatoriu si respectatoriu de legi, omu cu semtiu de dreptate si iubitoriu de adeveru, unu omu care se cunoscă vieti'a sociale si economica, apoi lipsele de totu feliulu ale locuitorilor comitatului, unu omu, carele se aiba si anima de a inainta binele si buna-starea locuitorilor din comitat, — unu omu, catra care si locuitorii comitatului se aiba incredere, că se-si descopere dorile si lipsele, se pota apoi nutri si sperantia, ca capulu comitatului că bunu patriotu, se va sili din respoteri, a da acolo ajutoriulu seu, unde acela se va si recere.

Eu unulu nu dubitediu, ca intre maghiari se afia destui, cari ar' intruni tota calitatatile, cate se receru dela unu bunu administrator politici. Am inse dubietate in doue lucruri; eu adeca nu cred ca unu maghiaru ar poté cunoscă atatu de bine

tanele societali si lipsele locuitorilor comitatului, care sunt totu romani, incat se scia, ca unde si in ce modu au lipsa de vindecare; si apoi deca s'ar nici se le le studiedie cu zelu lipsele nostre, eu dabeticie ca le-ar poté studia, ca-ci poporulu nostru, fiindu inselatu de multi, lui straini, nu-si deschide anim'a si nu-si descopere suferintele decatunumai acelui, in care are o deosebita incredere. Increderea acésta unu comite supremu unguru nu-si va poté-o castigá la noi nici-odata, pentru-ca portarea lui Boer Kálmán facia cu romanii din comitatul Fagarasiului a facutu, potu dice, mai de totu impossibila increderea poporului catra unu capu al comitatului de nationalitate maghiara.

Déca domnii dela guvern, la denumirea capului administrativu alu comitatului voru avé in vedere adeveratul interesu alu inaintarei buna-starei si inflorirei intellectuali si materiali a comitatului; déca domnii dela guvern voru se castige increderea poporului catra aceia, in ale caroru mani se depunu destinele comitatului, déca ómenii dela guvern vreau se arete locuitorilor acestui comitat si in genere romanilor din regatu, cumca si stimédia legile facute de maghiari, si in specie si tienu contu si de dispositiunile §-lui 27 din art. de lege 44—1868, atunci in capulu acestui comitat voru denumi unu romanu si ina spre a cunóisce si mai bine lipsele nostre si ca se le pótá si vindecá cu succesu, voru denumi unu romanu transilvaneanu. Acésta este dorint'a neverata a locuitorilor din comitatul Fagarasiului.

Sciu eu, ca si acésta voce va resuná in pu-
ta, că multe alte voci binevoitórie, indreptate de romani catra ómenii dela guvern. Faptele cotidiane ale acestor'a nú-mi dan sperantia, cumca Domnedieu le va deschide ochii la cei, cari stau la carma, că se védia odata si ei, ca dieu a sositu deja óra a 11-a, că se faca pasi spre escontarea pretensiunilor legali ale romanilor. Astadi nu nici unu comite supremu romanu. Este nici postulu de comite supremu pentru celu mai romanescu comitat.

Faca ce voru vré si cu denumirea acestui sieful comitat, că se dovedésca cu unu nou exemplu, cum prícepu cei dela potere ecuitatea si catu de la respectédia legile facute de ei insii. — Dér ce se li-o mai spunemu noi? Sciu prea bine cei dela guvern, cari sunt dorintiele romanilor, numai voint'a se nu le lipséasca de a le si implini.

(—)

Conspectu

despre activitatea judecatoriei regesci din Brasiovu in decursul anului 1876.

In diariulu germanu de aici „Kronstädter Ztg.“ Nr. 29 din anulu curinte aflamu unu conspectu prea interesantu despre activitatea judecatoriei cercuale regesci din Brasiovu in decursulu anului espiratu, pe care conspectu venimu a-lu prezentá si noi publicului romanu cu atatu mai ver-ton, fiindu-ca pre de o parte elu ne ofere o proba inverata despre seracirea din anu in anu a poporatiunei, ca-ci numerulu processelor civili crescere in proportiune cu seracirea, éra pe de alta parte ne aréta si starea moralitatii publice, care din anu in anu devine totu mai trista si mai deplorabila; immoralitatea cresce, pentru ca ea inca merge mana in mana cu saracirea crescunda. Dér si afara de acésta noi mai avemu unu deosebitu motivu a nu trece cu vederea cele ce se scriu in diurnalele straine despre judecator'a cercuale din celu mai insemnatu orasii comerciali alu Transilvaniei, in fruntea careia se afla dela infintiarea ei si pana astazi unu barbatu romanu, dlu Iosifu Popu, care prin intinsele cunoscintie juridice, prin secundu'a in legile positive de ori-ce natura, prin sentiu'a seu de stricta dreptate, prin tactulu si inteleptiunea sa si-a castigatu stim'a si sympathia' tuturor locuitorilor tienitori de competití'a a-astei judecatorii, fora deosebire de nationalitate, si inacatu vedemu, ca conlocutorii nostri sasiunt cei de antai, cari la fia-care ocasiune se grăbesu a-da dlu iude Popu tributulu de lauda, ce i se cuvine, care lauda ne servesc si noue nu numai spre bucuria si satisfactiune, ci si spre onore i amu dori din anima, că toti judii romani in servitiile statului, ori catu de pucini ar fi ei, se si faca demni de asemenea lauda si onore, forai neglige catu e negru sub unghia detorintiele de adeverati fii ai natiunei romane, ca-ci cu placere constatamu, ca dlu iude Iosifu Popu poté servi de modelu si in acestu respectu.

Conspectul din cestiune este urmatoriulu:

Numerulu causeloru intrate in anulu 1876 dimpreuna cu restantile din 1875 face . 21,667 dintre acestea s'au resolvitu 21,639 au remasu in restantia 28

Din numerulu de susu sunt cause civili 16,452 cause criminale 5215

Processe sumarie civili au intratu 2847 dintre acestea s'au resolvitu prin sentintia 1692 éra prin impacatiune voluntaria 834 in restantia au remasu 321

(La acésta rubrica este de observatu, ca cele 321 de bucati nu sunt restantie in sensulu strictu alu cuventului, ci sunt mai multu incuse, cari au intratu in dilele ultime ale anului si cari firesce n'au potutu ajunge la pertractare; éra altele sunt processe in stadiulu de probare. Red.)

Cause ereditari, dimpreuna cu restanti'a din anulu 1875, au intratu 629 dintre cari s'au deliberatu 392

Transgressiuni s'au pertractatu 1431 si anume 1. contra institutiunilor si a dispositiunilor publice 32 condamnandu-se persóne 26

2. contra detorintelor unui officiu publicu 3

3. Contra securitatii vietiei si a corporului 172 condamnandu-se persóne 73

4. Contra securitatii averei 451 condamnandu-se persóne 260

5. Contra securitatii onorei 736 condamnandu-se persóne 225

6. Contra moralitatii publice 22

7. Contra legei de venatu 15

In restantia au remasu 108

Facandu o asemanare intre aceste date si intre cele din an. 1875, resulta urmatóri'a differentia: In anulu 1876 au intratu cause civili cu 3775 mai multe cá in anulu precedentu; cause criminale mai multe cu 1634; processe sumari mai multe cu 58, éra transgressiuni mai multe cu 252. Cele mai multe transgressiuni cadu in rubricile: contra securitatii vietiei, a averei, a onorei si contra moralitatii publice.

Bani din pedepse s'au incassatu in decursulu anului 1876 o suma de 885 fl. in favórea cassei seraciloru.

La aceste date, pre cari noi le reproducem aici mai multu in estrassu, numita fóia face urmatoriulu comentariu, la care ne alaturam si noi intru téte. „Din conspectul de mai susu se vede, ca sarcina' affacerilor la judecator'a cercuale de aici crese din anu in anu. Mai avendu apoi in vedere, ca acésta judecatoria si cu deosebire siefului ei este tare insarcinatu si din partea tribunalului cu investigatiuni in cause criminale, cari i rapescu multu tempu, nu ne potem conteni, de a nu observá spre laud'a publica a acestei judecatorie si in deosebi a conducatorului ei dlu Iosifu Popu, ca cu téte aceste nice o causa nu sufere tragicare, ci se delibera cu cea mai mare promptitudine, ceea ce vedemu si din conspectu, inse scim u si din esperint'a de téte dilele.“

Inse pre candu acésta ne imbucura, pre atunci trebuie pe de alta parte se ne intristam candu vedemu, ca incusele civili si causele criminale se inmultiescu in modu infricosiatus, ceea ce dovedesce apriatu, ca sarac'a cresce, progressédia, éra comerciulu, industri'a, moralitatea publica regressédia. Aceste sunt urmarile acelor erori ale guvernului, care a urcatu darile pana la unu gradu nesporabilu, fora a se ingrigi de a crea si sorginti de venitu, fora a sprigini si scuti comerciulu si industria. Astadi se intentédia processu pentru sume bagatele contra unor persóne, cari pana mai eri se bucurau de o stare favorable; éra dupa ce li s'a luatu totu, incat nu mai au din ce trai, atunci trebue se-si ié refugiu la furat, déca totu mai voiescu se traiésca. Cu seracirea cresce si immoralitatea.“

A dou'a nota a Romaniei catra Pórtă.

In constitutiunea ottomana, cumu scim u, s'au consideratu Romani'a printre articlii ei inca cá o provincia privilegiata a imperiului turcescu, si romanii cá ottomani si Domnitoriu'lui cá unu gubernatoru de vilaietu. Acésta au indignatu pe Romania' forte, forte, si prin agentulu romanu dela Constantinopole s'au cerutu dela Savfetu pasi'a expli-

catiuni. Dupa acésta explicare adressà gubernulu romanu una nota forte energica Portii, protestandu contra respectivilor articii din constitutiunea turcesca, facandu responsabile pe Pórtă de sfasiarea tractatelor si de rumperea legaturelor seculari ale Romaniei cu Turci'a.

Turci'a respunse intr'unu modu nesatisfacatoriu si provocà una noua protestatiune a Romaniei, la care nu mai respunse inca; si acésta e a doua nota, pe care o impartesim si noi dupa diariulu „U. Democratica“. Ea suna asa:

,Constantinopole, 8/20 Ianuariu 1877.

Domnule ministru!

La 20 Decembre (1 Ian.) amu avutu onore de a me presenta la Excellent'i'a Vóstra spre a ve intrebá din partea guvernului meu, déca unele expressiuni din art. 7 alu constitutiunii promulgata la 23 Decembre sunt privitorie la Romani'a.

Excellent'i'a Vóstra mi-ati respunsu, ca articolu mentiunatu se aplică Principatelor-Unite cu acelasi titlu cá si Serbia si Egiptului. Eu amu transmisu guvernului meu acea interpretare, devenita oficiala, de órare emana dela Excellent'i'a Vóstra. —

In urm'a acesteia, sentimentulu publicu din Romani'a a fostu viu atinsu de termenii chartei ottomane si cabinetulu din Bucuresci a devenit obiectulu interpelarilor in adunarea deputatilor si in senatu, unde se manifesta acésta legitima emotiune.

Ascultandu vocea tierii, ministeriulu romanu mi-a trimisu textulu unui protestu, prin care arata obligatiunea imperiósă, in care se afia de a restituí relatiunilor Romaniei cu imperiulu ottomanu, caracterulu loru adeverat, asia precum a fostu definitu prin capitulatiuni ab antiquo, incheiate intre sultanii ottomani si principii romani, si precum a fostu consacrata prin dreptulu publicu alu Europei moderne.

In consecintia, la 6 Ianuariu eu amu datu lectura si amu lasatu copia Ex. V. de pe acestu protestu. In aceeasi di, din ordinu superioru, fora a scadé din valórea demarsiei mele pe langa Ex. V. amu tramisu o copia dupa acestu actu si ddloru representanti ai poterilor garante.

La 7 Ianuariu Ex. V. mi-a facutu onore de a-mi adresá o nota cu nr.... prin care Ex. V. foră a face mentiune de protestulu, pe care eu in numele guvernului meu l'amu depusu in manile Ex. V., a binevoitu se afirme, ca constitutiunea ottomana nu pote avé efectu de a alterá conditiunile de existenti'a politica ale nici-unei tieri, care face parte integranta din imperiulu ottomanu, si ca o asemenea declaratiune din partea Sublimei Portii este suficiente, pentru-cá guvernulu A. S. principelui Carolu se fia cá si mai inainte certu si reasiguratu.

Cabinetulu romanu, caruia i-amu transmisu not'a Ex. V., n'a crediutu, ca pote impartasi apriatire, cu cari se termina acea nota.

Tienendu contu de bunele dispositiuni, cari au determinat pe inalt'a Pórtă, cá se reasigure pe guvernulu A. S. principelui Carolu, in reportu cu situatiunea si cu conditiunile de existenti'a politica a Romaniei, ministeriulu din Bucuresci n'a gasit decat, ca declaratiunea Ex. V. este de natura a dà interpretari contrarie spiritului si literei capitulatiunilor turco-romane si tractatelor europene.

Elu este de parere, ca spre a suprimá ori-ce credintia si interpretare ecuivoca, calea cea mai sigura ar fi, cá guvernulu imperialu prin organulu Ex. V. se addressedie agentiei mele o nota, cu scopu cá s'o transmitu la Bucuresci, in care se se esplice, ca Romani'a nu se cuprinde intre provinciile, despre cari vorbesce chart'a octroiată la 23 Decembre, si ca legaturile, cari unescu pe Romania' cu imperiulu ottomanu, sunt fixate prin tractate, cari au pusu sub garanti'a colectiva a marilor poteri din Europa' situatiunea politica a Romaniei.

Amu avutu onore in numeróse intrevederi de a expune verbalu Ex. V. vederile guvernului meu in acésta privinti'a. Acumu -mi iau libertatea de a le formulá in scrisu, convinstu, ca Ex. V. veti binevoi a ve pune inalt'a influenti'a pentru a obtine de la inalt'a Pórtă facia cu guvernulu A. S. principelui Carolu, o declaratiune in scrisu, prin care se se ateste, conformu dreptului, starea reala a relatiunilor existente intre Romania' si imperiulu ottomanu.

In sperantia, ca Ex. V. me va onora cu unu responsu promptu, ve rogu dle ministru etc.

(Subsemnatu generalu G h i c 'a.)

De aici vedemu, ca Romani'a e prea decisa a-si apara dreptulu seu de suveranitate, recunoscutu si prin tractatulu de Parisu de catra poterile europene.

Nr. 18 / 1877.

desp. III. A. S.

A n u n t i u.

Subcomitetulu despartientului III (alu Sibiuului) in cointielegere si cu aprobaarea onoratului comitetu centralu alu „Associat. transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu”, voindu a contribui si conlucră si elu dupa poteri la ajungerea scopurilor salutarie ale acestui institutu natiunalu, avendu in vedere ramulu celu mai insemmatu, de care se occupa cea mai mare parte a poporului nostru, adeca: Agricultur'a preste totu, si voindu a contribui catu de catu la cultivarea acestuia la confratii nostri din territoriul despartientului; decisu, ca se trimita din sinulu seu barbati cunoscatori de agricultur'a rationala in tote ramurile ei, cari se invetie poporulu, cumu se se scia folosi de mosi'a ce o au, mai inteleptiesce si cu mai mare cascigu ca pana acuma.

Acei barbati voru esf, candu intrun'a, candu intr'alta comuna din acestu despartientu si anumitu: Dumineca si serbatori'a si voru tiené prelegeri publice despre deosebitele ramuri ale agriculturiei dupa impregiurarile deosebitelor comune.

Acesta se aduce la cunoscintia publica cu ccea provocare catra toti connationalii nostri si anumitu: catra antistiente comunali din acestu despartientu, ca 1. acele comune, cari dorescu a se folosi de acesta invetitatura se se anuntie si se se puna in contielegere cu directiunea despartientului, aratandu, ca despre care ramu din agricultura are cu deosebire lipsa de povatia si invetitatura;

a 2. Barbatii pricepetori, denumiti de acestu subcomitetu, voru esf mai inainte de tote in acele comune, cari si voru descoperi dorint'a conformu punctului primu;

a 3. Acei barbati voru esf si in alte comune din acestu despartientu, unde nu voru fi anumitu chiamati si voru tiené prelegeri din agricultura dupa impregiurari;

a 4. Diu'a tienerei prelegeriei, comun'a in care si numele barbatului pricepetorii, care va tiené prelegerea, se voru publica totudeuna in diariul „Telegrafulu romanu” cu 8 dile inainte; se insenma

a 5. Ca comunele nu voru ave se perte nici o cheltuiala pentru aceste prelegeri, deoarece barbatii denumiti, domnii E. Brote si D. Comisia au primitu asuprasa a tiené prelegerile aceste gratuitu, era spesele calatoriei se voru acoperi din budgetulu subcomitetului, votatu pentru acestu anu.

Subcomitetulu despartientului III.

(alu Sibiuului) alu „Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.”

Sibiu, 17 Februaru 1877.

I. Hannia m. p., Dr. N. Olariu m. p., directoru.
actuariu.

Actu de recunoscintia.

„Reuniunea invetitorilor romani selagiani” alegundu pe dlu B. Petri, redactorulu „Scólei romane” de membru onorariu, i tramite urmatori'a addressa:

Nr. 3 / 1877.

Presidiulu „Reuniunei invetitorilor romani selagiani”.

Pre on. dle redactoru!

Adunarea generala a invetitorilor romani selagiani, tienuta la 15 si 16 Maiu 1876 in comun'a Domninu, considerandu,

1. Meritele nepretiuviere, cari le-ati castigatu facia de natiunea nostra romana sub indelungatulu tempu, catu ati fostu professoru de preparandia, dandu natiunei unu numeru considerabilu de invetitori bine qualificati;

2. Meritele on. dvostre castigate pe terenulu literaturei pedagogice romane, dandu copiilor po-

porului romanu si invetitorilor acestor'a, lipsiti aprópe de ori-ce manuale, unu numeru frumosu de opuri pedagogice;

3. Meritele on. dvostre, cari le castigati totu mereu facia de natiunea romana prin redigerea fóiei pedagogice „Scóla romana”, latiendu prin acést'a inter invetitorime adeveratele principia ale educatiunei poporale si facandu prin edarea unei foi redigeate atatu de bine onore numelui romanu si inaintea strainilor;

4. Meritele on. dvostre, cari le-ati castigatu si le castigati in cõntenu facia de natiunea romana, ca unu luptaciu statonnicu si curagiosu alu causei invetamentului poporului natiunalu,

s'a onoratu pe sine alegundu-ve intre cele mai viue applause de „membru onorariu” alu seu.

Acestu presidu alu susu-atinsei reunioni invetatoresci, avendu in intielesulu p. 14 din protocolulu sied. a dou'a spre acésta insarcinare oportifica dela adunarea generala, vine deci a ve rogá cu profunda stima: se binevoiti a primi in semnu de profund'a sa stima si incredere in activitatea dvostre pe terenulu instructiunei poporali aici sub ./ alaturat'a modesta diploma de membru onorariu si in legatura cu acést'a urarile sale indreptate catra a totopotintele, ca se ve prelungésca firulu vietii intru multi ani — spre binele instructiunei poporale si spre gloria iubitei noastre natiuni.

Simleulu Silvaniei, la 15 Ianuariu 1877.

Ai On. dvostre stimatori

Alimpiu Barboloviciu m. p.,
vicariu foraneu gr.-cath. alu Silvaniei si
presied. R. I. R. S.

Prea onor. domnul redactoru alu „Scólei romane”
Basiliu Petri

in Sabiu.

Societatea Petru Maior a jumpei romane din Buda-Pest'a intr'o brosiurica esita in a. c, in publicu, publica Reportul generalu istoricu despre activitatea dovedita dela inintiarea ei in an. 1862 pana in presentu, dupa cumu fu propusu in siedint'a ei generale din 12 Iuniu 1876.

Ne bucuramu din sufletu de laudabilele probe de vitalitate ale nobilei junime romane respective, care in bravur'a sa prezinta la siedintie multe elaborate, tractate, disertatiuni, cantece poetice, traduceri luminatorie s. a. cu cea mai pia constantia.

Din caus'a lipsei mai totale de ajutoria externe n'a potutu publica lucrarile sale. Chiaru si spesele acestei brosiure binevoi ale suporta D. V. Babesiu, atatu de strimitoata e societatea cu cass'a sa.

Deci se incuragemu aceste pie si zelose intordari nationali, cari formeza barbati eminamente devotati binelui natiunei, cu sprijinuri maranimose pentru fondulu societatii ca, ce vomu da, noue si natiunei damu.

Brosiuric'a de susu inca se vinde in folosulu fondulu societatii (cu 30 cr. exempl.) si credem, ca se va cauta ca atare de catra toti bunii romani.

Noutati diverse.

— (Dlu Fridericu Wächter) in calitate de comite alu natiunei sasesci, conchiam a adunarea generala a universitatii fundului regiu pe 19 Marte in Sibiuu. — Alegerile de deputati pentru universitate pe tempu de trei ani, se voru face in 15 Marte pe basea nouui statulu despre executarea alegerilor. Precum se scie, numerulu deputatilor la universitate consta din 20, dintre cari 9 se trimitu din partea orasieloru, Brasovu si Sabiuu cate doui, era Sighisior'a, Mediasiu, Oresti'a, Sabiuu si Bistrit'a cate unulu; ceilalti 11 se alegu de catra comunele fostului fundu regiu, impartite in 11 cercuri electorali. Alegatori sunt numai cei ce au dreptu de alegere pe basea legei electoralui, adeca numai cei ce au dreptu de a alege si deputati la dieta.

— (Multi amita.) Ill. domnul dr. Victoru Mihalyi, episcopul Lugosului spre inflorirea bibliothecei sec. de lect. a jun. stud. romana din Clusiu binevoi a dona 5 fl. v. a., pentru care mar-

animitate primesa cea mai profunda multiamiciunis Clusiu, 6 Martie st. n. 1877. — Vasiliu Pavel presiedinte, Emiliu Porofiu secretariu.

— Dilele de a sentati une sunt toamna acuma. Fetiori se ve inrolati la óste cu placere si pre cati comisiunile ve afila buni; mergeti in tati art'a militaria si disciplin'a, ca se nu incaliti odata, ca ati remasu de batjocur'a altora.

— In Kézdi-Szt-Lélek (comit. Hemeszék) in 9 Febr. demaneti a una secuianca tatiu genitaliele barbatului seu. Crudime selbata neaudita! („Nemere” et „Ébredés”.)

— (Palmedomneschi) Preacinstiul domnul Záborzky György, subjude reg. in Fülek (Ungari'a) binevoi a trage palmi pe strada unui domn, care mergea dela teatru cu nevesta-sa in braci. Tabl'a regésca din acea causa l'a condamnat la perderea functiunei. („Közvöl.” Nr. 56)

Mai nou.

Russia a provocatu de nou pe reprezentantii la curtile europene, ca se cera neamant respunu la intrebarile din nota lui Greciaco in privint'a sustinerei tratatului de Paris si prin urmare in privint'a constringerii Port Ottomane pentru primirea propunerilor conferintei seu deca nu, atunci Russia nu se mai considera legata prin tractatulu de Parisu, ci va proclama singura contra Turciei.

Syphon-institutu de montur

de
D. DAVID,
Budapest'a VIII, strat'a conti

— si recomanda cu totalu nou construit Syphon-butelie si suprapusure, cu putinurile cele mai moderate in doue musti montate din celu mai curat cu sistoriu. E parature de articli de cositoriu si metalli primescu.

Tote constructiunile de apparete pentru apa soda se efectuaza. Preturile curente gratis si frumos. Comande din provincie se efectuaza cu prometia. 1-6

Pretiurile piacei

in 9 Martiu 1877.

Mesura	Speciea fructelor	Prețul fl. lei
Grana	fruntea	9 80
Mestecatu	midiulociu	9 20
Secara	fromosa	7 80
Ordiulu	frumosu	6 50
Ovesulu	de midiulocu	4 30
Porumbulu	2 20
Meiu	4 20
Hrisca	—
Mazarea	7 20
Lintea	11 20
Faseolea	4 20
Sementia de inu	13 20
Cartofi	2 20
Carne de vita	—
1 Chilo	de rimatoriu	—
"	de berbece	—
100 Chilo	Seu de vita prospetu	36 20
"	topitu	—

Cursurile

la bursa in 8 Martiu 1877 stă asta:

Galbini imperatesci	—	5 fl. 92	cr. v.
Napoleoni	—	9 " 90 1/2 "	"
Augsburg	—	113 " 15 "	"
Londonu	—	123 " 85 "	"
Imprumutul nationalu	—	67 " 80 "	"
Obligatiile metalice vechi de 5%	62	85 "	"
Obligatiile rurale ungare	72	25 "	"
" temesiane	72	25 "	"
" transilvane	71	50 "	"
" croato-slav.	—	— "	"
Actiunile bancii	—	826 "	"
" creditului	—	148 " 50 "	"

Editiunea: Cu tipariulu lui

IOANE GÖTT si fiu HENRICU.